

velése, a groteszk alakok, s általában a fékevesztett képzelet csapongása, azt a naturalizmus nemcsak nem szüntette meg (t. i. a Zolái nem, mert a Dosztojevszkijé ugyan- csak megszüntette ám!), sőt inkább a legszélsőbb végletekbe hajtotta. Szóval a szerző olyan íróból vonta el a naturalizmus fősajátságait, aki írói gyakorlatának legmélyén nem is igazi naturalista. Hiába! Csak megbosszulja magát az a hiba, ha tisztán művészeti irányt mindenáron világnézeti, szóval extraesztétikus alapokból akarunk megítélni.

Minde fogyatkozások és tévedések megállapítása azonban korántsem azt akarja jelenteni, hogy Zoltvány Irén nem végzett lelkiismeretes és értékes munkát. Összefoglaló műve a magyar irodalomban e kérdéstről úttörő, s az úttörés — még ha itt-ott hibás irányba tér is el — sohasem hiábavaló és mindenképen tiszteltetreméltó.

Galamb Sándor.

Dobosi Pécsi Mária: Második négyes. Egy fiatal házaspár regénye ez, melynek meséje azon fordul meg, hogy a férj már a házasság első éveiben hűtlenül elhagyja családját, hogy később némi önismeret és tapasztalatszerzés után bűnbánóan térjen ismét vissza kis feleségéhez és „csodagyermek“-éhez. E gyermek azért csoda, mert ő mondja el a regényt. Pólyásbaba korában kezdi leírni megfigyeléseit az életről, a világról, szülőihez való viszonyáról, folytatja aztán jóságos, önfeláldozó anyja és hűtlen atyja sorsának megrajzolásával. A gondolat, hogy az író egy kisbabával mondatja el a regényt, bizarr s a mese fejlesztése szempontjából sem szerencsés. A kisgyermek hol ötletes és szeretetreméltó, hol bágyadtabb és jelentéktelen megfigyelései miatt lépten-

nyomon megakad a cselekvény s a türelmetlenebb olvasó a csodagyerek csevegését nem egyszer csacska gyerek fecsegésének tarthatja. Emellett a jellemzés is csak a gyermek szempontjából stilszerű: művészi szempontból egyoldalú, valóságértelen, — gyermekes. Az önfeláldozó anya túlzottan mártír s emberföltétien jó, a katona apa viszont brutálításában szertelen. Az egész regény művésziatlenségének oka a leküzdetlen nehézség, hogy az író az élet rajzát egy gyermek lelkén át tükrözteti. A gyermeket is igaznak akarja rajzolni, az életet is, s így mind a kettő hamissá válik. Ahol az élet rajza hű, ott a gyermekből kikandikál az író s megszűnik a gyermek. Ahol meg a gyermek hű, ott nem nagykorú az életfilozófia. Összeegyeztetni ez ellentétes elemeket Dobosi Pécsi Máriának sem sikerül, kinek különben — mint Rákosi Jenőnek a regényhez írt előszava méltán hangsúlyozza — több kitűnő írói kvalitása nyilatkozik meg a kis regényben. Ezek közt legrokonszenvesebb az a meleg líra, mely az édesanya rajzán ömlik el s a közvetlenség, mely elbeszélésének oly természetes, egyéni zamatot ad. Ez tán az egyetlen természetes dolog e külön és szeszélyes regényben, mely egészben véve inkább ötletszerű, mint átgondolt. Az író e munkájában megmutatta, hogy hogyan filozofál — ha egyáltalán filozofál — a gyermek; kíváncsian várnám tőle, hogy valamelyik következő művében azt mutassa meg, hogy hogyan filozofál — ha egyáltalán filozofál — az asszony? Egy természetesebb mese keretében mindenestre fokozottabb mértékben érvényesülhetnek azok a kitűnő képességek, melyekről a szerző már előző műveiben is bizonyosságot adott.

rtm.